

การสร้างคุณภาพคนด้วยการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น

Creating Human Quality With Education of Japan

ดร. สมพร โกมารทัต¹

Dr. Somporn Gomaratut²

บทคัดย่อ

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งสร้าง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาความคิดและพฤติกรรมของคนด้วยการให้การศึกษา การศึกษาในแนวคิดของประเทศญี่ปุ่น คือ การอบรมป่มเพาะด้วยการสอนและปลูกฝังจากบุคคลหลายส่วนของสังคมด้วยหลักการ แนวคิด คำสอน และมาตรฐานเดียวกัน

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการปฏิรูปการศึกษา 3 ครั้ง แต่ละครั้งของการปฏิรูปเกิดจากการมองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ และการทำด้วยความจริงจัง และจริงใจของผู้นำประเทศที่ต้องการพัฒนาความเจริญของประเทศเป็นสำคัญ พัฒนาการการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น ในอดีตสอนให้จดจำความรู้ ต่อมาสอนให้นำความรู้ไปใช้ ในปัจจุบันสอนให้มีความคิดวิจาร์ณญาณ คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ การเชื่อมโยงความรู้ บูรณาการความรู้ไปใช้ในสังคมและพัฒนาชาติให้เจริญรุ่งเรืองอย่างต่อเนื่อง

ในปัจจุบัน การจัดการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น เริ่มจากระดับอนุบาลและประถมศึกษา เน้นให้เด็กมีความสุข มีอิสระ และมีความสุข (Fun) มัธยมศึกษาตอนต้น เน้นการเรียนเพื่อค้นหาตัวเอง และมีเป้าหมาย (Find) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเน้นการเรียนที่ทุ่มเท และมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย (Focus) และในระดับอุดมศึกษา เรียนเพื่อทำเป้าหมายให้สำเร็จ (Fullfill) ฝึกฝนความรู้และทักษะเพื่อความพร้อมในการทำงานและรากฐานที่มั่นคงในชีวิต

การวางรากของการจัดการการศึกษาอย่างเป็นระบบที่มีมาตรฐานเดียวกันของประเทศญี่ปุ่นที่มุ่งเน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน ประกอบกับความเอาใจใส่ของครู ความรับผิดชอบต่อการกิจในฐานะผู้สร้างคนที่มีคุณภาพให้กับประเทศ ทำให้ผลผลิตทางการศึกษามีลักษณะเหมือนกัน กลายเป็นอัตลักษณ์ของคนญี่ปุ่นที่มีคุณภาพ เมื่อคนมีคุณภาพเข้ามาบริหารประเทศ ประเทศก็มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างที่ประจักษ์ได้จากประเทศญี่ปุ่น

คำสำคัญ: คุณภาพคน การสร้างคุณภาพคน การศึกษา การศึกษาในประเทศญี่ปุ่น

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต E-mail: somporng@dpu.ac.th

² Assistant Professor , Faculty of Arts, Dhurakij Pundit University. E-mail: somporng@dpu.ac.th

ABSTRACT

Japan is a country that creates, changes, and develops human thoughts and behaviors with education. For Japan, education is a process in incubating, teaching and nurturing its population through the same principle, concept, teaching and standard.

There were 3 educational reforms in Japan, and in each time, the reform came from a far-sight vision, devotion and intension of the leaders focusing the country development. At first, educational system in Japan needed the learners to learn and memorize, later it placed a focus on application and at present, the education system encourages the learners to have analytical reflection, problem solving skills, creative thinking, knowledge-relating-ability, and knowledge application in living in society and developing the country continuously.

At present, education management in Japan emphasizes fun and freedom in kindergarten and primary school, self-esteem finding in secondary school, target focus in high school, and target fulfillment in higher education level in order to train and prepare the learners for their career paths and achievement in life.

The education management system with the same standard implemented throughout the country, learner-centered instruction and teachers' devotion, sacrifice and duty responsibility can produce the educational products with the same quality and that becomes the qualified uniqueness of Japanese people. The country governed and administrated by qualified people can be developed and progressed. Japan is the best example for this.

Keywords: Human Quality, Creating Human Quality, Education, Education in Japan

บทนำ

จากคำกล่าวของ Nelson Mandela ที่ว่า " Education is the most powerful weapon which you can use to change the world" ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่ใช้การศึกษาเป็นอาวุธสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เพื่อให้คนที่มีคุณภาพสามารถพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศที่เจริญรุ่งเรือง และความเจริญรุ่งเรืองของ

ประเทศเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรในประเทศ

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีพื้นที่ประมาณ 377,930 ตารางกิโลเมตร เป็นอันดับที่ 61 ของโลก 60% ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นภูเขา และ 40% เป็นที่ราบ มีประชากรมากเป็นอันดับ 10 ของโลก คือประมาณ 128 ล้านคน ภูมิประเทศเป็นเกาะตั้งอยู่บริเวณรอยต่อระหว่างแผ่นเปลือกโลกทำให้เกิดแผ่นดินไหวบ่อยๆ และอยู่ในวง

แหวนแห่งไฟ (The Ring of Fire) อยู่ในบริเวณมหาสมุทรแปซิฟิกที่เกิดแผ่นดินไหวและมีภูเขาไฟที่ยังคุกรุ่นอยู่ประมาณ 67 ลูกกระจายอยู่ทั่วประเทศญี่ปุ่นและพร้อมที่จะระเบิด นับเป็นประเทศที่เต็มไปด้วยภัยธรรมชาติที่รุนแรงมากประเทศหนึ่งของโลก ประเทศที่เต็มไปด้วยภัยธรรมชาติต่าง ๆ พื้นที่ประเทศก็น้อย สัดส่วนประชากรที่มาก เมื่อเทียบกับประเทศไทย³ (Wikipedia, 2015) ตลอดจนขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติที่จะใช้เป็นวัตถุดิบ แต่ประเทศญี่ปุ่นก็สามารถสร้างความเจริญรุ่งเรืองเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจอันดับต้น ๆ ของโลกที่ยาวนาน คำถามแรกที่มีคำถามกัน คือ ทำไมเป็นเช่นนั้น คำตอบที่เราต่างวิเคราะห์กันได้ คือ ประชากรญี่ปุ่นมีคุณภาพ คำถามต่อมา คือ ประเทศญี่ปุ่นพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้อย่างไร หากพิจารณาจากคำกล่าวของ Nelson Mandela ก็จะประจักษ์ชัดเจนว่า ประเทศญี่ปุ่นใช้การศึกษาในการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะเดียวกัน ซึ่งเป็นคุณลักษณะประจำชาติของคนญี่ปุ่น กล่าว คือ เป็นคนรักธรรมชาติ เคารพบรรพบุรุษ สุภาพ อ่อนน้อม ถ่อมตัว ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา รับผิดชอบ ต่องานที่ได้รับมอบหมาย ทำงานด้วยความกระตือรือร้น สะอาดเป็นระเบียบ ประหยัด แยกแยะเรื่องส่วนตัวและความรับผิดชอบในหน้าที่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่เห็นแก่ตัว

³ ประเทศญี่ปุ่น พื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตรมีประชากรอาศัยประมาณ 338 คน ประเทศไทย พื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตรมีประชากรอาศัยประมาณ 170 คน

เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและประเทศชาติเป็นสิ่งสำคัญ และสิ่งสำคัญที่สุดที่มีอยู่ในเลือดเนื้อของคนญี่ปุ่น คือ การทำงานเป็นทีม สิ่งที่ถูกกล่าวมาทั้งหมด คือ ความมีคุณภาพที่ถ่ายทอดโดยการสั่งสอน และปลูกฝังให้ประชาชน โดยยึดการศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างคน และสร้างชาติของประเทศญี่ปุ่น

ทุกประเทศต่างก็ใช้การศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญในการพัฒนาคนของประเทศ แล้วการจัดการการศึกษาของญี่ปุ่นแตกต่างหรือเหมือนกับประเทศอื่นอย่างไร ผู้เขียนในฐานะที่เคยศึกษาในประเทศญี่ปุ่น ขอถ่ายทอดความรู้ที่เรียนมาและประสบการณ์ตรง ตลอดจนแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นผ่านทางบทความนี้

เนื้อหาที่จะกล่าวต่อจากนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การปฏิรูปการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น ส่วนที่ 2 การจัดการศึกษาแบบญี่ปุ่นที่สร้างคนให้มีคุณภาพ ส่วนที่ 3 บทสรุป

การปฏิรูปการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น

การจัดการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นเกิดขึ้นอย่างชัดเจนในตอนต้นศตวรรษที่ 17 เป็นการจัดการศึกษาในวัด ที่เรียกว่า Terakoya⁴ เป็นการจัดการศึกษาให้แก่บุตรของชนชั้นขุนนาง และนักรบ (Samurai) ก่อตั้งโดยโชกุนตระกูลโตกุกาวะ และเจ้านายตามหัวเมืองต่างๆ พอกลางยุคสมัยเอโดะชนชั้นพ่อค้าก็ส่งลูกหลานเข้าไป

⁴ อ่านว่า เทะระโกะยะ

เรียนในโรงเรียนดังกล่าว การจัดการเรียน การสอน จะสอนการอ่านและการเขียน หนังสือ เลขคณิต ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ แก่นักเรียนชาย และสอนการเย็บปักถักร้อย พิธีชงชา การจัดดอกไม้ และศิลปะหัตถกรรม แก่นักเรียนหญิง และยึดหลักคำสอนของ ขงจื้อ คือ ความกตัญญู และการเคารพ บรรพบุรุษ แต่โรงเรียนนี้ถูกยกเลิกในสมัย เมจิเมื่อเกิดการปฏิรูปการศึกษาขึ้นในราว ศตวรรษที่ 18

ประเทศญี่ปุ่นได้มีการปฏิรูป การศึกษาแล้ว 3 ครั้งคือ ครั้งที่ 1 คือ ใน สมัยเมจิปี ค.ศ.1868 ครั้งที่ 2 คือ หลัง สงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1945 เป็นต้นไป ครั้งที่ 3 คือ หลังปี ค.ศ.1980 เป็นต้นไป (วรินทร์ ววงค์, 2546)
การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 1 ในสมัยเมจิ ปี ค.ศ. 1868

การปฏิรูปประเทศครั้งใหญ่ของ ประเทศญี่ปุ่น เกิดขึ้นในสมัยเมจิ ภายใต้การ ปกครองของสมเด็จพระจักรพรรดิเมจิ เหตุผล ที่ทำให้พระองค์ทำการปฏิรูปประเทศ คือ เพื่อเสริมความเข้มแข็งของประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรือง ทันสมัยอย่างตะวันตก และเพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากการคุกคาม ของลัทธิจักรวรรดินิยมของชาวตะวันตก เป็นการปฏิรูปทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา

ด้านการศึกษาทรงปฏิรูปโดยมี ประเด็นหลัก 3 ประการ คือ 1) ยกเลิก การศึกษาของแต่ละชนชั้น และการเรียน การสอนในวัด (Terakoya) 2) จัดการศึกษาใน ระบบโรงเรียนสมัยใหม่ เพื่อสอนวิทยาการ

ตะวันตกที่เป็นประโยชน์ต่อปวงชน ยกเลิก การสอนตามแนวคิดตามหลักคำสอนของ ขงจื้อ 3) ตั้งกระทรวงศึกษาธิการขึ้นในปี ค.ศ. 1871 และออกพระราชบัญญัติ การศึกษาขึ้นในปี ค.ศ.1872 จัดระบบ การศึกษาในโรงเรียน เปิดสอนระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาทั่วประเทศ ก่อตั้ง มหาวิทยาลัยโดยจ้างชาวต่างชาติจากยุโรป และอเมริกามาสอน ในสมัยเมจิการจัดการ การศึกษาแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ผลิตคน เพื่อรับราชการ และผลิตคนเพื่อให้มีความรู้ ในการปฏิบัติเพื่อประกอบอาชีพทางธุรกิจ การค้า และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

การปฏิรูปการศึกษาในสมัยเมจิ นอกจากจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้ ความสามารถเพื่อทำงาน พัฒนา ประเทศให้ก้าวทันตะวันตก เพื่อให้รอดพ้น จากการคุกคามของระบบจักรวรรดินิยมของ ประเทศตะวันตก และปลูกฝังอุดมการณ์ แห่งชาติเพื่อให้ประชาชนทุกคนเป็นพลส กนิกรที่จงรักภักดีต่อสมเด็จพระจักรพรรดิ ยัง มีการออกพระราชบัญญัติการศึกษา และ กำหนดระบบการศึกษาเป็นระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา การศึกษาในสมัยนี้จนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง นโยบายการศึกษา หลักสูตร การเรียน การสอน กิจกรรมการสอนของครู กิจกรรมการ เรียนของนักเรียนจะถูกกำหนดจาก ส่วนกลาง เนื้อหาที่เรียนจะสอดแทรกความ รักชาติ ความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระ จักรพรรดิ การทหารและการทำสงครามเข้า ไว้ในทุกวิชา ดังนั้นจุดมุ่งหมายของการจัด

การศึกษาในสมัยเมจิถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 มุ่งสอนคนญี่ปุ่นทุกคนให้รักชาติ และจงรักภักดีต่อองค์จักรพรรดิ จึงมีคำกล่าวที่รับรู้ทั่วไปว่า ลักษณะประจำชาติของคนญี่ปุ่น คือ รักชาติและชาตินิยม

การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 2 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1945 เป็นต้นไป

หลังการแพ้สงครามของประเทศญี่ปุ่น ประเทศได้รับความย่อยยับอย่างรุนแรง เศรษฐกิจพังพินาศ ประชาชนอดอยาก เกิดภาวะวิกฤตมากมาย ประชาชนล้มตายเพราะความอดอยาก และพากันฆ่าตัวตาย นับเป็นช่วงเวลาที่เราร้ายมากที่สุดของบ้านเมืองและประชาชนของญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาในฐานะผู้ชนะสงคราม เข้ายึดครองประเทศญี่ปุ่น และเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงประเทศญี่ปุ่นอย่างมาก เริ่มจากการประกาศให้ประเทศญี่ปุ่นยกเลิกการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบเก่า ให้เปลี่ยนเป็นประชาธิปไตยแบบรัฐสภา องค์จักรพรรดิเป็นสัญลักษณ์ของประเทศ เป็นช่วงเวลาที่ประเทศญี่ปุ่นปฏิรูปประเทศครั้งใหญ่อีกรอบ และนับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่สุด มีการเปลี่ยนแปลงในทุกภาคส่วนของประเทศ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ การทหาร สังคม และการศึกษา เป็นต้น

ด้านการศึกษา นับจากการแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา มีการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่อีกครั้งนับเป็นครั้งสำคัญที่เป็นจุดเปลี่ยนทำให้ประเทศญี่ปุ่นเจริญรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบัน โดยการจัด

การศึกษาภายใต้รัฐธรรมนูญ มีสาระการปฏิรูป คือ

1. การออกกฎหมายแม่บทการศึกษา ในปี ค.ศ.1947
2. เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาเป็น 6-3-3-4 กล่าวคือ เรียนประถมศึกษา 6 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี มัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี และอุดมศึกษา 4 ปี และกำหนดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตั้งแต่ประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเป็นการศึกษาแบบให้เปล่า
3. ประชาชนญี่ปุ่นทุกคนพึงมีสิทธิได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกันตามความสามารถทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ
4. จุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษา คือ พัฒนาประชาชนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ผลิตประชาชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ นับถือในคุณค่าของบุคคล นับถือสิทธิมนุษยชน มีจิตสำนึกรับผิดชอบ และมุ่งสร้างสังคมที่มีสันติภาพ
5. การบริหารการศึกษาเป็นแบบกระจายอำนาจออกจากศูนย์กลาง หน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ คือ เป็นผู้ประสานงาน ส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ แต่งตั้งตำแหน่ง ใน โรงเรียน และควบคุมดูแลการบริหารงานโรงเรียน
6. หลักสูตร แต่ละโรงเรียนจัดทำหลักสูตรของตนเองให้สอดคล้องกับ

แนวการศึกษา ซึ่งจัดเตรียมโดยกระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการศึกษาส่วนท้องถิ่นเป็นผู้เลือกตำราเรียนจากตำราต่างๆที่ได้รับอนุญาตจากกระทรวงเนื้อหาวิชาสอดคล้องกับเรื่องความเป็นประชาธิปไตยและสันติภาพ

เมื่อประเทศญี่ปุ่นแพ้สงคราม อีกทั้งจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาของชาติเปลี่ยนไป ผลผลิต คือ ประชาชนก็มีคุณลักษณะที่เปลี่ยนไปด้วย ประกอบกับลักษณะนิสัยที่หล่อหลอมมาแต่อดีต ดังนั้นประเทศญี่ปุ่นใช้เวลาเพียง 30 ปีในการสร้างคนในสังคมที่มีคุณภาพ และสร้างชาติให้เจริญรุ่งเรืองเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจ สังคม และทุกด้านได้หลังจากแพ้สงคราม ผลจากที่กล่าวมานั้น มาจากความมีคุณภาพของคนในประเทศและการมุ่งมั่นทำอย่างจริงจังและสำนึกในส่วนรวมนั่นเอง

การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 3 หลังปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นไป

ในช่วงปี ค.ศ.1980-1989 เศรษฐกิจญี่ปุ่นได้เติบโตอย่างมาก เช่น การเติบโตของธุรกิจการผลิตและส่งออกรถยนต์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างรวดเร็ว ธนาคารต่างๆในญี่ปุ่นจึงปล่อยเงินกู้เพื่อให้ทำธุรกิจมากขึ้น ส่งผลให้เม็ดเงินในระบบเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น ทุกอย่างราคาสูงขึ้นเกินความจริง ห้ายสุดท้ายเกิดภาวะเงินเฟ้อสูงและเกิดภาวะฟองสบู่ ต่อมา ปี ค.ศ.1990-2010 เป็นยุคของ The Lost 2 Decades หรือ 2 ทศวรรษ

ที่หายไปของญี่ปุ่น สิ่งหายไปตลอด 20 ปี คือ การเติบโตทางเศรษฐกิจญี่ปุ่น

เมื่อสถานการณ์ประเทศเป็นเช่นที่กล่าวมาข้างต้น การปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 3 จึงเกิดขึ้น เพื่อเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาใหม่ ซึ่งกำหนดจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อสร้างคนญี่ปุ่นให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ให้ความสำคัญกับความสามารภของแต่ละบุคคลเป็นหลัก หลังปีค.ศ.1980 ได้เปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอน เดิม การศึกษาจะสอนให้ผู้เรียนจดจำความรู้ (Academic abilities based Education) เปลี่ยนเป็น การศึกษาเพื่อนำความรู้ไปใช้ (Shifted to how to apply this knowledge) การเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริง และบูรณาการเพื่อนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในครอบครัว สังคม และสร้างชาติให้เจริญรุ่งเรือง

และในปี ค.ศ. 1990 เป็นต้นไป ประเทศญี่ปุ่นมุ่งสร้างคนที่สามารถแก้ไขวิกฤตต่างๆของประเทศชาติ การจัดการศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความคิด วิเคราะห์ วิจัย คิดแก้ปัญหา จึงนำวิธีการสอนแบบใหม่ที่เรียกว่า “การเรียนรู้แบบบูรณาการ” (Integrated Learning) เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และการทดลอง เชื่อมโยงความรู้ที่เรียนกับการใช้ชีวิตประจำวัน การเรียนรู้แบบบูรณาการสอนให้ผู้เรียนศึกษาหาความจริง การวิจัยและนำเสนอสิ่งที่ค้นพบกับเพื่อนๆ ครอบครัวและชุมชน เน้นให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเพื่อแสดงออก และเรียนรู้ด้วยตนเอง

ตารางเปรียบเทียบแนวคิดการจัดการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น

ก่อนปี ค.ศ. 1980	หลังปี ค.ศ. 1980
<p><u>ค่านิยม</u> การศึกษาที่ดี คือ หลักประกันความมีชีวิตที่ดี</p>	<p><u>ค่านิยม</u> การศึกษา การเรียนรู้และพฤติกรรมเป็นสิ่งที่สามารถฝึกอบรมได้ ความพยายาม ความพากเพียร และความมีระเบียบวินัยต่อตนเอง เป็นตัวกำหนดความสำเร็จ</p>
<p><u>ความสามารถทางการศึกษา</u> เน้นการสะสมความรู้โดยการจดจำ</p>	<p><u>ความสามารถทางการศึกษา</u> เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้ ส่งเสริมชั้นเรียนที่เน้นการสอนจากประสบการณ์จริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ไขปัญหา ส่งเสริมวิธีการเรียนรู้แบบบูรณาการ ให้ผู้เรียนได้เรียนและมีชีวิตอยู่ในเรื่องจริงและสถานการณ์จริง</p>

“การได้รับการศึกษาที่ดี จะทำให้มีชีวิตที่ดี” เป็นค่านิยมเก่า ภายหลังปี ค.ศ. 1980 ค่านิยมดังกล่าวได้เปลี่ยนไป ต่างพบความจริงว่า การมีการศึกษาดีไม่ได้ประกันว่าจะมีชีวิตที่ดี สถานะและตำแหน่งทางสังคมไม่ได้ขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางการศึกษาอีกต่อไป จุดเปลี่ยนทางการศึกษาในญี่ปุ่นอีกประการหนึ่ง คือ เหตุการณ์สึนามิและการปิดตัวของโรงไฟฟ้าปรมาณูในปี พ.ศ. 2554 ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นเห็นความสำคัญของการให้การศึกษาแก่ประชาชน ต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้เด็กญี่ปุ่นในปัจจุบันมีชีวิตอยู่ได้ในสังคมอนาคต ต้องฝึกเด็กให้คิดด้วยตนเอง มีความรู้ใหม่ คิดสร้างสรรค์งานด้วยตนเอง คิดแก้ปัญหา และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เพื่อพัฒนาประเทศชาติต่อไป

การจัดการศึกษาแบบญี่ปุ่นที่สร้างคนให้มีคุณภาพ

มีคำกล่าวที่ว่า “เหตุใดคนญี่ปุ่นเป็นคนมีระเบียบวินัย อุตุน ต่อสู้ และเอาชนะอุปสรรคต่างๆแบบน่าทึ่งในใจ”

การที่คนญี่ปุ่นเป็นเช่นคำกล่าวข้างต้น เพราะ การอบรมบ่มเพาะจากหลายส่วนในสังคม ซึ่งการศึกษามีส่วนสำคัญในการสร้างคนที่มีคุณภาพ การศึกษาของญี่ปุ่นเป็นอย่างไร แตกต่างหรือเหมือนกับของประเทศไทยและประเทศอื่นอย่างไร ผู้เขียนขอใช้ความรู้ที่ได้เล่าเรียนในประเทศญี่ปุ่นและประสบการณ์ตรงจากการใช้ชีวิตการทำงานหลากหลายอาชีพ การได้มีประสบการณ์สอนในโรงเรียนรัฐบาลในระดับประถมศึกษา การเยี่ยมเยือนหน่วยงานทางการศึกษา เป็นต้น มากกว่า 5 ปี นำเสนอสาระเป็นข้อความต่อไปนี้

คำว่า "การศึกษา" ในภาษาญี่ปุ่น คือ คำว่า "教育" (เคียวอิคุ) ประกอบด้วย คำ 2 คำ คือ 教之 (โอะชิเอะรุ) แปลว่า สอน 育て (โสะเตเตะรุ) แปลว่า เลี้ยงดู เมื่อรวมความ จะหมายความว่า การเลี้ยงดู ด้วยการสอน เด็กญี่ปุ่นทุกคนเจริญเติบโต ขึ้นมาจากการอบรมสั่งสอนจากบุคคลใน สังคม คือ พ่อแม่ ดูแลสั่งสอนตั้งแต่เกิด เมื่อ เข้าเรียนในโรงเรียนก็ได้รับการสอนจากครู และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ไปกับเพื่อนๆ เมื่อเข้า ทำงานก็ได้รับการสั่งสอนจากผู้อื่นในสังคม

การศึกษาของประเทศญี่ปุ่น เป็น ระบบ 6-3-3-4 กล่าวคือ เรียนประถมศึกษา 6 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี มัธยมศึกษา ตอนปลาย 3 ปี และอุดมศึกษา 4 ปี และ กำหนดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตั้งแต่ ประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้นเป็น การศึกษาแบบให้เปล่า เด็กญี่ปุ่นจะต้อง ศึกษาเล่าเรียนระดับประถมศึกษา 6 ปี และ เรียนมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปีกันทุกคน โดย ไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นการศึกษาภาคบังคับที่ จัดให้กับประชาชนชาวญี่ปุ่นได้เรียนอย่าง เสมอภาค โดยภาษีที่ประชาชนทุกคนจ่าย ให้แก่รัฐบาล ซึ่งจะแสดงให้เห็นคุณภาพของ คนญี่ปุ่นประการแรก คือ จากรายงาน กระทรวงศึกษาธิการ ประเทศญี่ปุ่น กล่าวว่า ร้อยละ 99 ของประชากรทั้งประเทศเรียนจบ การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ในจำนวนดังกล่าว อ่านหนังสือออกและเขียนหนังสือได้ (Wikipedia, 2015) สุขภาพแข็งแรง และใช้ ชีวิตที่พึ่งพาตนเองได้ และช่วยเหลือเกื้อกูล ผู้อื่นได้ และเมื่อจบการศึกษาภาคบังคับ ร้อยละ 94 จะเข้าศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษา

ตอนปลาย บางส่วนก็จะไปทำงาน ประกอบ อาชีพตามความถนัดและความต้องการ บาง คนก็ไปศึกษาต่อในสายวิชาชีพ และ ประมาณร้อยละ 30 ของนักเรียนที่จบ มัธยมศึกษาตอนปลายจะเข้าศึกษาต่อใน ระดับอุดมศึกษา บางส่วนก็ศึกษาต่อในสาย วิชาชีพ หรือ ทำงาน (ข้อมูลจาก กระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ประเทศญี่ปุ่น ปี 2013) ในประเทศญี่ปุ่นการศึกษาในระบบ โรงเรียนจะเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษา แต่ มีพ่อแม่ส่วนใหญ่ให้ลูกเรียนระดับอนุบาล ตั้งแต่อายุ 3-6 ปี เป็นเวลา 3 ปี เพราะ ต้องการให้ลูกเตรียมความพร้อม และรู้จัก การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้

กลยุทธ์สำคัญของการสอน คือ เด็กญี่ปุ่นทุกคนจะถูกสอนว่า "ประเทศญี่ปุ่น เป็นประเทศที่ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติ" และ คำสอนนี้จะซึมซับในสมองเด็กๆ ทำให้เด็ก คิดเสมอว่า ประเทศไม่มีทุนเดิมให้ ทุกคน ต้องหา ทุกคนต้องขวนขวาย เพื่อชีวิตที่อยู่ รอด ต้องเรียนรู้เพื่อสร้างตนเอง พัฒนา ตนเอง สร้างและพัฒนาประเทศจากความ พยายามของตนเองเป็นสำคัญ

การจัดการศึกษาระดับอนุบาล

ระดับอนุบาล เน้นการฝึกให้ช่วย ตัวเองและมีสุขภาพแข็งแรง ซึ่งรัฐบาลญี่ปุ่น ตระหนักว่าเป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิต และ ปลุกฝังให้รู้จักการใช้ชีวิตร่วมกับเพื่อนๆ เพื่อ สร้างพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันกับ ผู้อื่นในสังคมต่อไปในอนาคต

เด็กญี่ปุ่นตั้งแต่อายุ 3 ปี จะถูกสอน และฝึกให้ช่วยเหลือตัวเอง โดยการเดินไป

โรงเรียนเองกับเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้กัน สวมรองเท้าเอง หิ้วกระเป๋าไปโรงเรียนเอง สอนให้เป็นคนมีระเบียบวินัย สุขภาพ อ่อนน้อม มีสัมมาคารวะ และมีมารยาทดี

พ่อแม่จะให้ลูกเรียนโรงเรียนที่อยู่ใกล้บ้าน เพื่อไม่ให้ลูกต้องตื่นเช้า และส่งผลดีต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจของเด็ก และมีความเชื่อมั่นในมาตรฐานการสอนของโรงเรียน นอกจากนี้ พ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องดูแลลูก ๆ ตามแนวทางของโรงเรียน โรงเรียนอนุบาลทุกโรงเรียนของประเทศญี่ปุ่นจะมีคู่มือการเลี้ยงดูลูกแจกให้กับพ่อแม่ของนักเรียนทุกคน ในคู่มือจะมีรายละเอียดของการเลี้ยงดูลูก การสอนการวางตัวของลูก ข้อปฏิบัติมารยาทที่โรงเรียน วิธีการให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง และการเตรียมอุปกรณ์มาโรงเรียน เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนประจำวันของเด็กอนุบาล คือ ไม่มีการสอนการอ่านการเขียน เน้นการสอนให้ทุกคนต้องทำสิ่งที่ทำได้ด้วยตนเอง ทุกคนต้องมีหน้าที่ รับผิดชอบตนเอง ได้ การออกกำลังกาย ปีนป่ายกับเครื่องเล่น ให้เล่นในสิ่งที่ชอบ ร้องเพลง ทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนๆ ในห้องเรียน และการออกไปเล่นในบริเวณโรงเรียนอย่างมีความสุข มีการแบ่งหน้าที่กันทำ รู้จักรับผิดชอบในงานที่มอบหมาย และแก้ไขปัญหด้วยตนเอง สอนให้รักธรรมชาติ สอนให้เด็ก ๆ ดูแลชีวิตอื่น ๆ เช่น สัตว์เลี้ยง และต้นไม้ เป็นต้น โดยมีครูจัดกิจกรรมและดูแลอย่างใกล้ชิด วิชาเรียน 6 วิชาหลัก คือ พละนาฏย สังคมศึกษา ธรรมชาติศึกษา ภาษา ดนตรีการวาดภาพ และงานฝีมือ ใน

ห้องเรียนทุกห้อง ทุกที่ ของประเทศญี่ปุ่น จะไม่มีคอมพิวเตอร์ หรือของเล่นราคาแพง เด็ก ๆ จะถูกปลูกฝังให้ทำของเล่นด้วยตนเอง สร้างสรรค์ของเล่นเอง อุปกรณ์การเรียนการสอนประจำห้องเรียนมีกรรไกร กระดาษสี กาว กล้องกระดาษ สี เปียโน และวิทยุเล็ก ๆ เป็นต้น ในวัยนี้จะจัดการศึกษาที่เน้นผลผลิตจากการคิดสร้างสรรค์จากสมองของเด็ก ๆ มากกว่า อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ โดยมีแนวคิดที่ว่า “การพัฒนาสมองตั้งแต่เล็ก ๆ จะเป็นต้นทุนที่ดีที่สุดของคนที่มีคุณภาพต่อไป”

ประถมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา กำหนดเรียน 6 ปี เน้นการให้เด็กทำด้วยตนเอง มีระเบียบวินัย รับผิดชอบ เคารพผู้อื่น การทำงานเป็นทีม ตั้งเป้าหมาย และทำเป้าหมายให้สำเร็จ และแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง

เด็กประถมของประเทศญี่ปุ่น จะถูกฝึกให้ช่วยเหลือตัวเอง เด็กทุกคนจะเดินไปโรงเรียนเอง ฝึกการข้ามถนนเอง เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ทุกคนต้องสวมหมวกสีเหลืองเวลาเดินไปโรงเรียนและกลับบ้าน การสวมหมวกสีเหลืองจะทำให้ทุกคนในประเทศทราบว่าเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา เพื่อจะได้รับการดูแลและระวังป้องกันอันตรายจากผู้ใหญ่ และเด็กทุกคนจะถูกสอนว่า เวลาข้ามถนนให้ยกมือสูง ๆ เพื่อให้คนเห็นชัดเจน

โรงเรียนประถมศึกษาของรัฐบาลทุกแห่ง นักเรียนไม่ใช่ชุดนักเรียน จะใส่ชุดอะไรไปโรงเรียนก็ได้ ในประเด็นนี้ เป็นการ

ฝึกให้รู้จักการคิดสร้างสรรค์ การออกแบบ การแต่งกายให้เหมาะสมกับโอกาสและการ ใช้ชีวิต นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยครูในการ จำนักเรียน และรู้จักนิสัยและความคิดของ นักเรียนจากพฤติกรรมกรรมการแต่งกาย

นักเรียนประถมศึกษาทุกคน และ ทุกโรงเรียน เมื่อมาถึงโรงเรียนต้องเปลี่ยน และใส่รองเท้าที่เหมือนกัน เพื่อความเป็น ระเบียบ ความเท่าเทียมกัน และความ สะอาดในโรงเรียน นอกจากนี้นักเรียนทุกคน ต้องนำผ้าเช็ดหน้า และทิชชูติดตัวไป โรงเรียน โดยผ้าเช็ดหน้าใช้ทำความสะอาด ตนเอง ส่วนทิชชูไว้เช็ดทำความสะอาด อุปกรณ์เครื่องใช้ในห้องเรียน และใน โรงเรียน โรงเรียนรัฐบาลเกือบทุกโรงเรียน ไม่มีภารโรง ดังนั้นหน้าที่ดูแล และทำความสะอาดห้องเรียนและโรงเรียน เป็นหน้าที่ ของผู้อำนวยการ ครู และนักเรียนทุกคน โดยจะจัดเป็นเวรรับผิดชอบและทำร่วมกัน

โรงเรียนประถมศึกษา และ มัธยมศึกษาตอนต้นจะมีนักโภชนาการจัด อาหารกลางวันให้นักเรียนทุกคนทาน และ ทานพร้อมเพรียงกันในห้องเรียน โดย นักเรียนจะมีเวรตระเตรียมอาหาร ดักอาหาร แจกจ่ายให้กับเพื่อนๆ จะช่วยเหลือกันทำ หน้าที่ และทานอาหารพร้อมกัน เมื่อทาน เสร็จก็จัดเก็บภาชนะ ขยะ และทำความสะอาดห้องเรียน โดยทั้งหมดนี้ครูจะฝึกให้ นักเรียนทำด้วยตนเอง ครูคอยดูแลและให้ ความช่วยเหลือเมื่อมีความจำเป็น และครูจะ ทานกลางวันกับนักเรียนในห้องเรียน สิ่ง เหล่านี้เป็นการฝึกการใช้ชีวิตและการทำงาน ร่วมกัน การรับผิดชอบในหน้าที่ ความพร้อม

เพรียง และเป็นการฝึกให้นักเรียนทุกคน ทานอาหารทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อ ร่างกาย และที่สำคัญที่สุด คือ ทุกคนจะถูก สอนและฝึกให้ทานอาหารให้หมด โดยไม่ให้ เหลือทิ้ง และเป็นนิสัยติดตัว กลายเป็น ลักษณะนิสัยประจำชาติของคนญี่ปุ่นที่มี คุณภาพอีกประการหนึ่ง

การฝึกให้คิดและทำอย่างอิสระ การ ตั้งเป้าหมาย และแก้ไขข้อบกพร่อง และการ รู้จักชื่นชมและชมเชยผู้อื่น คำสอนดังกล่าว จะปลูกฝังให้กับเด็ก ๆ ญี่ปุ่นทุกคนตั้งแต่การ เรียนในระดับอนุบาล การเรียนการสอน ตั้งแต่ปฐมวัย ครูจะให้นักเรียนคิด พูด ทำ อย่างอิสระ โดยไม่มีการบังคับ นักเรียนมี ความรับผิดชอบที่จะพัฒนาตนเอง นักเรียน คนใดไม่ทำ ไม่ตั้งใจเรียน ก็ารู้สึกผิด และ ละอายต่อความผิด ดังนั้น นักเรียนจึงตั้งใจ เรียนเพื่อพัฒนาตนเองตลอดเวลา ส่วนครูมี หน้าที่ ผลักดัน ส่งเสริม สนับสนุนศักยภาพ ของนักเรียนทุกคนอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ นักเรียนในชั้นประถมศึกษาจะถูกสอนให้ ตั้งเป้าหมายการใช้ชีวิตในแต่ละวัน และ ปลูกฝังให้ทุกคนแก้ไขข้อบกพร่องของ ตนเอง โดยการเขียนเป็นอักษรและปิดไว้ หลังห้องเรียน และประเมินตนเองทุกวันก่อน กลับบ้าน โดยปลูกฝังว่า "ให้ทุกคนทำดีทุก วัน" ดังนั้น ทุกวันของการเรียนการสอน ครู ประจำชั้นจะจบการเรียนการสอนแต่ละวัน ในชั่วโมงที่เรียกว่า Home room เพื่อให้ นักเรียนทุกคนประเมินตนเอง และนำเสนอ เป้าหมายที่ทำสำเร็จ และข้อบกพร่องของ ตนเองที่แก้ไขได้ในชั้นเรียน และ เมื่อ นักเรียนคนใดทำสำเร็จ ครูจะสอนให้รู้จัก

การชื่นชม และชมเชยผู้อื่น โดยจะทำเช่นนี้ทุกวันตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย

รายวิชาที่เรียนในระดับประถมศึกษา คือ ภาษาญี่ปุ่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ดนตรี งานฝีมือ สร้างสรรค์ พลศึกษา และศิลปกรรม เรียนเกี่ยวกับปัญหาสังคมและการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหา

มัธยมศึกษาตอนต้น
มัธยมศึกษาตอนต้นกำหนดเรียน 3 ปี จุดมุ่งหมาย เพื่อ “ค้นหาตัวเอง” เน้นการปรับตัวเข้ากับสังคม มีจิตใจดี ส่งเสริมให้คิดจินตนาการ มีร่างกายแข็งแรงและร่าเริง นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคนจะถูกปลูกฝังแนวคิดที่ว่า “เดินทางชีวิตด้วยตนเอง” คือ ค้นหาตัวเอง มีเป้าหมายของชีวิต สู้ และเอาชนะอุปสรรค

ครูมีหน้าที่ กระตุ้นนักเรียนทุกคนให้ ค้นหาตัวเอง มีเป้าหมายในชีวิต วิธีที่ช่วยนักเรียนค้นหาตัวเองและเป้าหมายของชีวิตวิธีหนึ่ง คือ การกระตุ้นให้นักเรียนทุกคนใช้พลังงานที่มีในตัวของเด็กวัยนี้ อย่างสร้างสรรค์ด้วยการให้ทำกิจกรรมชมรมของโรงเรียน นักเรียนส่วนใหญ่จะเข้าเป็นสมาชิกของชมรม และทำกิจกรรมทุกวัน ที่โรงเรียนหลังเลิกเรียนจนถึงสองทุ่ม โดยครูทุกคนจะทำหน้าที่เป็นโค้ชและอาจารย์ประจำชมรม ฝึกซ้อมกับนักเรียนทุกวันหลังเลิกเรียน กิจกรรมชมรมที่โรงเรียนจัดให้ได้แก่ ชมรมกีฬา เช่น ฟุตบอล เทนนิส วอลเลย์บอล เบสบอล เป็นต้น ชมรมดนตรี ชมรมศิลปวัฒนธรรม ชมรมวิชาการต่าง ๆ

เป็นต้น การฝึกเรื่องระเบียบวินัย ความอดทน และการมีสุขภาพแข็งแรงนั้นนักเรียนมัธยมต้นที่สังกัดชมรมพลศึกษาต้องมาโรงเรียนตั้งแต่ 7 โมง ฝึกร่างกายให้แข็งแรง โดยการวิ่งรอบสนามกับครูทุกวันก่อนเข้าเรียน กิจกรรมนี้นักเรียนจะทำเป็นประจำทุกวันจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย

ช่วงเวลา 3 ปีของการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเรียนวิชา ภาษาญี่ปุ่น จะเรียนเนื้อหาเกี่ยวกับภาษาญี่ปุ่นโบราณ ไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นโบราณ วรรณคดี กลอนจีน และวรรณกรรมในสมัยโบราณ และภาษาญี่ปุ่นปัจจุบัน เรียนเกี่ยวกับไวยากรณ์ภาษาญี่ปุ่นปัจจุบัน การอ่านจับใจความ และการเขียนเรียงความ วิชาประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคมปัจจุบัน คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา สุขศึกษา ดนตรี และพลศึกษา ทุกวิชาจะเน้นการเรียนการสอนนอกชั้นเรียนเพื่อให้เรียนรู้ด้วยการลงมือทำ และการมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ นอกจากนี้ ใน 1 ภาคเรียนหรือ 1 ปีการศึกษา นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีการเรียนรู้เพื่อฝึกประสบการณ์ในสังคมที่ภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า 社会体験学習 (ซังไก ไทเค็งกะกุชู) เป็นการฝึกงานในบริษัท หรือ ห้างร้านค้าที่ตนเองสนใจเป็นเวลาอย่างน้อย 3 วัน เพื่อฝึกการทำงานกับผู้ใหญ่และผู้อื่นในวัยใกล้เคียงกัน ฝึกมารยาทในการทำงาน และเตรียมตัวเพื่อทำงานจริงในอนาคต

มัธยมศึกษาตอนปลาย
การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อ การเรียนรู้สู่นาคต ในระดับนี้เน้นการเรียนและทำกิจกรรม ปลูกฝัง

ให้รู้จักตนเอง มีความคิดเป็นของตนเอง การแก้ปัญหาด้วยตนเอง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ภารกิจของครู คือ สั่งสอน วิชาความรู้ ใกล้เคียง สนับสนุนกับลูกศิษย์ทุกคน และสนับสนุนการเดินทางไปสู่เป้าหมายของนักเรียนทุกคน

วิชาเรียนจะเรียนต่อเนื่องจากชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แต่แยกออกเป็นสายวิทยาศาสตร์ และสาย ศิลปศาสตร์ ในสายวิทยาศาสตร์ จะเรียนคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา เป็นหลัก ส่วนสายศิลปศาสตร์ เรียนภาษาญี่ปุ่น ภาษาต่างประเทศ คือ ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ แต่โรงเรียนเอกชนจะเรียนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ นอกเหนือจากภาษาอังกฤษด้วย

มหาวิทยาลัย

วัยที่พร้อมเป็นผู้ใหญ่ เป้าหมาย คือ ผลิตคนทำงานในสังคม สร้างประเทศให้เจริญก้าวหน้า การจัดการศึกษาในระดับนี้ จึงเน้นความมีอิสระในการดำเนินชีวิต รับผิดชอบตนเอง มีอิสระในการคิด วางแผนอนาคต การทำงานของตนเอง โดยสนับสนุนการทำงานพิเศษ⁵ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้การวางตัว การปรับตัว การมีวินัยกับทุกเรื่องโดยเฉพาะการเงิน และที่สำคัญที่สุด คือ การรับผิดชอบต่อเวลา และหน้าที่ของตนเอง

นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจะเรียนอย่างหนักเพื่อเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ เมื่อเข้า

เรียนมหาวิทยาลัย ในชั้นปีที่ 1 และ 2 จะเรียนไม่หนัก วิชาที่เรียนส่วนใหญ่เป็นวิชาบังคับพื้นฐาน ชั้นปีที่ 3 เรียนอย่างหนักในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์วิชาการ และเริ่มฝึกงานเพื่อปูทางสำหรับการทำงานในอนาคต ชั้นปีที่ 4 การเรียนส่วนใหญ่เป็นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพื่อการทำวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาในระดับนี้ และเตรียมตัวเพื่อสมัครทำงาน

บทสรุป

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่ง ที่สร้าง เปลี่ยนแปลง และพัฒนาความคิดและพฤติกรรมของคน ด้วยการให้การศึกษาศึกษาในแนวคิดของประเทศญี่ปุ่น คือ การอบรมปมเพาะด้วยการสอนและปลูกฝังจากบุคคลหลายส่วนของสังคม เริ่มจากครอบครัวด้วยหลักการ แนวคิด คำสอน และมาตรฐานเดียวกัน การจัดการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในตอนต้นศตวรรษที่ 17 มีการปฏิรูปการศึกษา 3 ครั้ง แต่แต่ละครั้งของการปฏิรูปเกิดจากการมองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ และการทำด้วยความจริงจัง และจริงจังของผู้นำประเทศที่ต้องการพัฒนาความเจริญของประเทศเป็นสำคัญ

พัฒนาการการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น ในอดีตสอนให้จดจำความรู้ หลังปี ค.ศ. 1980 มีการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ ทำให้แนวทางการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป เป็นการศึกษาเพื่อนำความรู้ไปใช้ การเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริง ต่อมาเมื่อแนวคิดเรื่องโลกกาภิวัตน์

⁵ ภาษาญี่ปุ่น เรียกว่า อะรุไบโตะ

แพร่กระจายไปทั่วโลก ราวปี ค.ศ.1990 การจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง นับเป็นครั้งสำคัญที่เปลี่ยนแปลงกระบวนการการเรียนการสอนอย่างมาก จุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนให้มีความคิดวิจารณ์ญาณ คิดแก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ โดยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและการทดลอง การเชื่อมโยงความรู้ บูรณาการความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในครอบครัว ในสังคมและพัฒนาชาติให้เจริญรุ่งเรืองอย่างต่อเนื่อง

ในปัจจุบัน การจัดการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นในแต่ละระดับ เริ่มจากระดับอนุบาลและประถมศึกษาเน้นความสนุกกับการเล่น การทำด้วยตนเอง การอยู่ร่วมกับผู้อื่น คือ ครู และเพื่อนๆ ในโรงเรียน ระเบียบวินัย รับผิดชอบ เคารพผู้อื่น ฝึกให้คิดและทำอย่างอิสระ ฝึกให้ตั้งเป้าหมายในแต่ละวันและทำเป้าหมายให้สำเร็จ ฝึกการแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง ในช่วงวัยนี้จะเน้นให้เด็กมีความสุข มีอิสระ และมีความสุข (Fun) มัธยมศึกษาตอนต้น เรียนเพื่อค้นหาตัวเอง และมีเป้าหมาย (Find) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทุ่มเท และมุ่งมั่นไปสู่เป้าหมาย (Focus) และในระดับอุดมศึกษา เรียนเพื่อทำเป้าหมายให้สำเร็จ (Fullfill) ฝึกฝนความรู้และทักษะเพื่อความร่วมมือในการทำงานและรากฐานที่มั่นคงในชีวิต

ทุกระดับชั้นของการจัดการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น ในแต่ละวัยของการเรียน มุ่งที่จะเน้นการดึงศักยภาพและจุดเด่นของแต่ละบุคคล และนำความสามารถ ความถนัดนั้นมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครูมีหน้าที่

สอนวิชาความรู้ ดูแลเอาใจใส่ สนับสนุนการตั้งเป้าหมายของนักเรียน และกระตุ้นให้นักเรียนทุกคนไปถึงเป้าหมาย ประกอบกับหลักคำสอนที่ยึดเป็นกฎเหล็กของการพัฒนานักเรียน คือ ความซื่อสัตย์ การมีความคิดเป็นของตนเอง การใช้ชีวิตและอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความตั้งใจ มุ่งมั่นไปให้ถึงเป้าหมาย

ประเทศญี่ปุ่น ไม่เน้นการผลิตคนให้เรียนเก่งอย่างเดียว แต่เน้นผลิตคนมีความสามารถในการเรียนรู้ มีความพยายาม ความพากเพียร มีระเบียบวินัยต่อตนเอง การอยู่ร่วมและทำงานกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ซึ่งสิ่งเหล่านี้ รัฐบาลญี่ปุ่นตระหนักว่าเป็นตัวกำหนดความสำเร็จของภารกิจต่างๆ ดังนั้น ทุกระดับชั้นของการจัดการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น มุ่งที่จะเน้นการดึงศักยภาพและจุดเด่นของแต่ละบุคคล และนำความสามารถ ความถนัดนั้นมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องในแต่ละวัยของการเรียนเพื่อจะได้คนที่มีคุณภาพของประเทศ และอยู่ร่วมกับทุกคนในสังคมได้

จะเห็นได้ว่า การวางรากของการจัดการการศึกษาอย่างเป็นระบบที่มีมาตรฐานเดียวกันของประเทศที่มุ่งเน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน ประกอบกับความเอาใจใส่ของครู ความรับผิดชอบต่อภารกิจ ในฐานะผู้สร้างคนที่มีคุณภาพให้กับประเทศ ทำให้ผลผลิตทางการศึกษามีลักษณะเหมือนกัน กลายเป็นอัตลักษณ์ของคนญี่ปุ่น คือ คนญี่ปุ่นตรงต่อเวลา มีวินัย ซื่อสัตย์ สุจริต รับผิดชอบต่อทำงานด้วยความกระตือรือร้น สะอาด เป็นระเบียบ อ่อนน้อมต่อมตน

ยึดระเบียบ หลักการ สนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน
หนังสือ ประหยัด และทำงานเป็นทีม
ลักษณะเหล่านี้ คือ ลักษณะของคนมี

คุณภาพ เมื่อคนมีคุณภาพเข้ามาบริหาร
ประเทศ ประเทศก็มีความเจริญรุ่งเรืองอย่าง
ที่ประจักษ์ได้จากประเทศญี่ปุ่น

เอกสารอ้างอิง

ฟูจิ ฟูจิซากิ. (2556). รายการดูให้รู้ ตอนเพาะต้นกล้าของสังคม. สืบค้นเมื่อ 6 ธันวาคม. สืบค้น
จาก <https://www.youtube.com/watch?v=CeMZ4bXslkw>.

ฟูจิ ฟูจิซากิ. (2556). รายการดูให้รู้ มัชฌมตัน. สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม. สืบค้นจาก
<https://www.youtube.com/watch?v=7dvffjz3Wuw>.

ฟูจิ ฟูจิซากิ. (2556). รายการดูให้รู้ มัชฌมปลาย. สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม. สืบค้นจาก
<https://www.youtube.com/watch?v=NHMfa7V ITg>.

ฟูจิ ฟูจิซากิ. (2556). รายการดูให้รู้ มหาวิทยาลัย. สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม. สืบค้นจาก
<https://www.youtube.com/watch?v=ZlOyt5zxQ6M>.

วรินทร์ ววงศ์. (2546). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับการปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 3 ของญี่ปุ่น.
วารสารศิลปศาสตร์. 3(1) : 22-35.

วีระชัย โชคมุกดา. (2554). ประวัติศาสตร์ ฉบับสร้างชาติ. กรุงเทพฯ: ยิปซี.

ศศิธร จุ่มแก้ว. (2556). การศึกษาภาพตัวแทนของ"ระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่น"ที่สะท้อน
ผ่านสื่อโทรทัศน์ของไทย ศึกษาจากรายการดูให้รู้ตอนที่เกี่ยวกับระบบการศึกษา.
ปริญญาานิพนธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมเกียรติ ชอบพล. (2535). การศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
กระทรวงศึกษาธิการ.

Ministry of Education, Culture, Sports, Sciences and Technology. Japan. (2015). *Japan 's
Modern Education*. Retrieved December 9,2015 from <http://www.mext.go.jp/>.

Wikipedia. (2015). *Education in Japan*. Retrieved December 9, 2015. from
http://en.wikipedia.org/wiki/Education_in_Japan.

Wikipedia. (2015). *Japan*. Retrieved December 9, 2015. from
<http://en.wikipedia.org/wiki/Japan>.